СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 203. Джерзи Сити, Н. Дж., пятниця, 31. серпня, 1923.

VOL. XXXI. No. 203. Jersey City, N. J., Friday, August 31, 1923. THREE CENTS

ҐУБЕРНАТОР ПИНШО РОБИТЬ ПРОЄКТ ВУГЛЕВОЇ ЗГОДИ

ГАРИСБУРГ, Па., 29. серпня. — Ґубернатор Пиншо зібрав нині вечером на конференцію представників властителів копалень твердого вугля та представників майнерів і предложив їм свій плян згоди межи спірними сторонами.

Після сього пляну властителі малиби признати основний 8-годинний робочий день для всіх майнерів; колиб де треба було довшої праці, то підприємство малоби платити спеціяльно за працю понад 8 годин.

Всі робітники малиби дістати 10 процентів підвишки починаючи з днем 1. вересня с. р.

Властителі малиби признати юнію. Правда, на думку ґубернатора Пиншо, система відчековання, після котрої підприємство само обтягає робітникам вкладку до юнії при нагоді виплати та передає його відтак юнії, не є сущною частиною признання юнії і тому ґубернатор не настає на сю точку, але признає юнії право мати при виплаті свого представника, щоби там відбирати від членів юнії вкладку. Ґубернатор теж не вважає за потрібне робити якоїнебудь пропозиції щодо замкненої шапи, бо на його погляд се питанне не є спірним тепер.

Накоцець ґубернатор домагається від представників властителів признання засади, що робітники мають переговорювати з підприємцями через свою організацію.

Подавши отсі пропозиції до відома спірним сторонам, ґубернатом просив їх, щоби кожда група порадилася та принесла йому своє рішенне на слідуюче спільне засіданне, що відбудеться в пятницю в полудне. Рівночасно ґубернатор просив, щоби ніхто не робив ніяких публичних заяв в справі сих рішень.

ФЕДЕРАЛЬНИЙ УРЯД ЗА ПРОПОЗИЦІЄЮ ПИНШО

ВАШІНГТОН, 29. серпня. — Федеральні урядники заявляють, що вони стоять за пропозицією пенсилванійського ґубернатора Пиншо, але федеральний уряд не буде вмішуватися в його акцію так довго, поки вона сяк або так не скінчиться.

ПОСЕРЕДНИКИ В ТОРГОВЛІ ВУГЛЯ ВИНУВАТІ ЗА ВИСОКІ ЦІНИ

ВАШІНГТОН, 29. серпня. — Вуглева Комісія Злучених Держав видала публичну заяву в справі високих цін на твердий вуголь, які мусять платити споживачі. Заява складає всю вину на посередників в торговлі вуглем.

Ті самі посередники через своє товариство видали були вчора публичний заклик до американської суспільности, щоби вона поборювала робітничі юнії, які буцімто не хочуть годитися з властителями копалень, бажаючи викликати коштовний та прикрий для суспільности вуглевий страйк.

СТРАЙК ОПЕРАТОРІВ ТЕАТРІВ РУХОМИХ ОБРАЗКІВ ПОЛАГОДЖЕНИЙ

НЮ ЙОРК, 29. серпня. — Оператори машин в театрах рухомих образків не вийдуть на страйк, бо властителі театрів згодилися дати їм підвишку робітничої заплати, сягаючу від пів восьма до 15 процентів.

СТРАЙК РОБІТНИКІВ В КРАМНИЦЯХ „А. ЕНД П."

НЮ ЙОРК, 29. серпня. — В магазинах крамниць „А. енд П." („Де Ґрейт Атлентик енд Пасифик Ті Ко.") вийшли на страйк робітники, що носять, пересувають та магазинують товарі. Страйк є вислідом зусиль робітників зюнionізувати магазини сього підприємства, які достарчають товарів до крамниць підприємства, яких є в цілих Злучених Державах 5,030.

ВЖЕ Й УРЯД НЕ ВІРИТЬ В НАЙДЕННЄ СКАРБУ

ВАШІНГТОН, 29. серпня. — Федеральні аґенти, вислані на пошукуванне скарбу американського дезертира Берґдола, котрий мав недавно найти меріլендський фармер Гавзер, копаючи дорогу для уряду, починають уже вірити самі, що ціла чутка була неправдива, бо Гавзер ніякого скарбу не найшов.

Придумати мали історію робітники, працюючі при дорозі, котрі хотіли покпити собі зі свого боса, відомого скупаря. В тій ціли вони, найшовши заржавілу скринку та дайму, зновили чутку про найдені стотисячні скарби, які звабили аж з Вашінґтону федеральних аґентів.

ПРОВОКАЦІЙНИЙ ЗАЗИВ КУ-КЛАКС-КЛЕНА

ПИТСБУРГ, Па., 29. серпня. — Потайна організація Ку-Клакс-Клен склинує до сього міста своїх членів на великі наради та демонстраційний похід на суботу, дня 1. вересня, завзиваючи кождого члена прийти „приготованим", бо тут члени католицької організації Лицарів Колумба „задержали Кленсменів та вкрали їх одежі".

ШЛЮБ ПЕРЕД БЕЗДРОТНИМ ТЕЛЕФОНОМ („РАДІО")

СИНСИНАТІ, Огайо, 29. серпня. — Двоє місцевих молодят згодилося подати до „радіо" свій шлюб. Відбувши кілька проб, вони станули перед машинерією, пересилаючою голос, та разом зі священником відбули цілу церемонію так, що чути її могли всі, посідаючі радія, не лишень в Злучених Державах, але й далеко на морю.

МІНІСТЕР ПРАЦІ ПРО ІМІҐРАЦІЙНУ ПОЛІТИКУ

ФРЕНЧ ЛИК, Індіяна, 29. серпня. — Секретар праці Дейвис виголосив тут перед конвенцією одного запомогового товариства промову про ряд політичних справ, тикаючихся іміґрації, виховання і других подібних справ.

Секретар заявив, що Америка мусить запобігти тому, щоби Европа викидала сюди всіх тих людий, які її непотрібні, як на яке смітниско. Тих знов, які сюди вкралися, а які не бажані для Америки, треба перебрати при помочи загального списування іміґрантів.

ЖИВ 24 РОКИ З КУЛЕЮ В МОЗКУ.

В Ню Йорку помер 48-літний Джан Грецер, котрий прожив 24 роки з кулею в мозку. Тому 24 роки назад він брав участь в американській війні проти Еспанії на филипинських Островах та дістав при тій нагоді карабінову кулю в голову. Куля попала зараз над оком і застрягла в голові. Лікарі розсліджували його тоді при помочи лучів Рентґена, — се й був тоді перший того рода розслід в Злучених Державах, — тай прийшли до переконання, що куля лежить межи великим та малим мозком та що спроба винимання її мусить покінчитися смертю недужого. Хорого вже й не оперовано, рана заросласся, і він прожив опісля 24 роки, і тепер помер від удару серця.

ПУСТИЛА 30,000 ДОЛЯРІВ У МОРЕ.

Як доносять з острова св. Каталіни, нюйорська вдова пані Ф. Давлінґ упустила в море свої дорогоцінности вартости яких 30,000 долярів. Їхала вона на приватнім кораблі; сидячи на покладі корабля, вона положила свої дорогоцінности, які звдно носила зі собою в жіночій торбинці, на крісло коло себе. Крісло перевернулося, а торбинка пішла в море.

ПРОТИ КАРИ СМЕРТИ.

Відомий американський крімонольоґ (вчений, що займається науковими розслідами способів кари) др. Гайсинґ Г. Гарт, що колись був був головою Американського Вязничого Товариства, виголосив в Ню Йорку відчит на тему: Злочин та Суспільність.

Учений заявився проти кари смерти як проти кари, зовсім невідповідної, зайвої та несправедливої. Він говорив: „Я самий знав людий, засуджених на смерть, які зовсім не були винувати злочину, за який їх завуджено." Ще важнійшим аргументом проти кари смерти вважав він шкідливий вплив на суспільність має кожда вістка про виконанне кари смерти.

Однак він додав: „Всеж таки кара смерти не є така зла, як вязнича система по цілій Америці. Кара смерти лишень кінчить фізичне життє людини, тоді як вязниця ломить тіло й душу вязника."

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЗРІСТ СМЕРТНОСТИ ВІД РАКА В АНГЛІЇ.

ЛОНДОН, 28. серпня. — Лікарське Товариство підносить публично факт, що число смертий від рака в Англії зросло за послідні два покоління (60 літ) три рази.

ЗА ЩО ТРИМАЮТЬ У ВЯЗНИЦІ.

Дня 21. липня ц. р. Голова Укр. Пос. Клюбу посол Підгірський і посол Пащук одвідали в Ковельській вязниці п. Ганну Жежко 2 П. Жежко почуває ве́бе гарно й тримає себе бодьоро. Вона сказала послам, що й да цих пір не знає, за що її увязнили, бо святкування 1. мая як свята працюючих і гноблених, в Польщі не заборено.

ПОШАНУВАННЯ ПАМЯТИ ВОЖДА УГА.

Для вшанування памяти Начального Вожда Української Галицької Армії Дмитра Вітовського Львівські українські інституції і кооперативні круги зложили в день 21. липня 1923 р. на гріб покійного срібний вінець, який опісля передано до Музея. Потрібну суму зложили українські інституції: „Дністер", „Краєвий Союз Кредитовий", „Земельний Банк Гіпотечний", „Краєвий Союз Ревізійний", „Краєвий Союз Торговельних Спілок", Акц. спілка „Полотно", „Відбудова", „Земля", „Народня Гостинниця", „Народня Торговля" і „Титан".

Вінець враз з оксамітним па спарту коштував 1,685.000 мп. Надвишку передано до Союза Українських Інвалідів" та до „Рідної Школи".

КОМІСАРЬ ПРИ ВЛАДІ.

Член „сельсовета" х торг Шевченко, Харківської округи, Федорець, по-свойому відсвяткував 1. мая. Відправив молебень Богородиці, а своїм синові й небожеві, малолітнім дітям казав працювати від ранку до пізньої ночі. Гарні в нас „сельсоветички"! (Харк. „Пролетарію".)

БАНКРОТСТВО „РУССКОЇ ЗЕМЛІ".

Орган галицьких москвофілів, що руководився в відношенню до Українців зовсім канібальскою моралю, проголосив банкротство. Активи виносять 40.000 к. ч., пассиви 200.000 к. ч. В дорозі судовій оголошено конкурс на добровільне покриття претенсій вірителів

ПОЛІЦАЇ КРУЛЯМИ НА ВОЛИНІ.

Дня 25. липня виїхав Гриць Чубар, хазяїн волинського села Уйдець, зі сестрою накопати глини на громадськім полі. Коли вже набрав повну фіру, надійшов поліціянт місцевого постерунку Кулінські Юзеф і приказав скинути назад глину. Петро Чубар сказав, що глину бере ціла громада і він має таке саме право, тому глини не скине, а завезе її до дому. У відповідь на це вдарив його Юзеф Кулінські кілька разів нагайкою і здорово вилаяв. Гриць Чубар заїхав на своє подвіре, а за ним прийшов і поліціянт. Під той час стояв на подвірю батько побитого Данило і Кіндрат Новосад, і до цього першого звернувся поліціянт з запитом, хто тут є хозяїном і як називається. Записавши собі прізвище хозяїна, кинувся Кулінські вдруге на Гриця Чубара і вже при свідках здорово його побив нагайкою та вилаяв.

На другий день пішов Данило Чубар до місцевого коменданта пожалітися на войовничого поліціянта та зажадати, щоби комендант подав прізвище поліціянта. Комендант і Кулінські пошептали собі щось на вухо, опісля комендант вказав на Кулінського і сказав: „він тобі дасть своє прізвище", і сам вийшов. Коли Данило Чубар остався сам, почав його Кулінські бити кулаками, так що Чубареви ледви вдаалося втікти. Люде, що стояли біля постерунку, чули крик і бачили, як Кулінські викинув за втікаючим блюзку, що підчас биття злетіла й осталася в кімнаті постерунку.

ПОЇЗДКА УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО ХОРУ.

Театр „Просвіти" вислав на 2 місяці по П. Руси український академічний хор із Праги, доповнений своїми солістами і співаками на поїздку з концертами. Хор всюди зустрічають тепло. Найбільше подобаються служби божі, які хор співає в неділі і свята по селах.

БОЛЬШЕВИЦЬКЕ ЗДИЧІННЯ

В ч. 2. „Черв. Шляху" якийсь Грунський не знайшов способу для скалозубства, як згадати про розстріляного большевиками поета Г. Чупринку. „Дуже я його любив", пише большевицький сіфокант. „Філософом отаким жив і помер не з хвороби, а з... розстрілу..."

ІТАЛІЯ ВИДАЄ УЛЬТИМАТ ГРЕЦІЇ

РИМ, 29. серпня. — Італійський уряд, йдучи за публичною опінією, обуреною до краю убиттем Греками комісії для визначення албансько-грецької границі, вислав до грецького уряду ультимат, в якому грозить Греції війною на случай, як Греція не зложить перепроси та не заплатить високого відшкодовання за вбитте комісії.

Перепросини мають полягати в тому, що грецька фльота має привитати сальвою італійський прапор. Кара має полягати в тому, що всі виновники вбийства мають бути покарані смертю, а держава заплатить 50 міліонів лір гривни. Кромі сього грецький кабінет міністрів має бути присутний на похоронах жертв масакри, а найвисші військові урядники Греції мають переслати Італії вислови свого жалю з приводу події.

Висилаючи сю ноту, італійський уряд сейчас приказав італійській военній фльоті їхати до Піреуса, порту грецької столиці Атен, та почав мобілізацію своєї армії.

ПОДРОБИЦІ ФАТАЛЬНОЇ МАСАКРИ

РИМ, 29. серпня. — Генеральний секретаріят межиаліянтської військової комісії для визначення грецько-албанської границі вислав до ради амбасадорів звіт про масакру комісії, висланої для означення границі межи Альбанією та Грецією.

В масакрі погибли: італійський генерал Теліні; лікарський аташе комісії др. Корті; поручник Боначіні, шофер Фарнеті; та переводчик Кравері. Подія случилася, як авта комісії їхали з Янїни в Альбанії до Санті Кваранта. Коли переднє авто почало звільняти, підходячи під гору, вкриту корчами, з корчів роздалися вистріли. Др. Корті погиб від них на місци таки на авті. Другі члени комісії почали втікати і їх кулі попали, як вони ховалися. Генерал Теліні, ховаючися, підійшов яких 20 кроків і злав неживий. Як на гук вистрілів надїхав другий автомобіль, в котрому сиділи грецькі члени комісії, вистрілів уже не було.

Справників ніхто не бачив, і ніхто не знає, хто вони такі. Догадуються лишень, що се одна з альбанських банд, що бушує вздовж границі.

ФРАНЦІЇ НЕ ПОДОБАВСЯ УЛЬТИМАТ

ПАРИЖ, 29. серпня. — Політична преса вся сильно заалярмована ультимативною нотою італійського премієра до Греції.

Найбільше невдоволенне викликає факт, що Греція не може приняти умов, поданих в ультиматі, без пониження. Декотрі навіть порівнують сю ноту до австрійської ноти, висланої до Сербії на початку всесвітної війни.

НІМЕЧЧИНА ЗАПЕРЕЧУЄ ПОГОЛОСКИ ПРО НІМЕЦЬКУ ЗДАЧУ

БЕРЛИН, 29. серпня. — Речники німецького канцлера Штреземана заперечують пущені американськими кореспондентами чутки, що буцімто Німеччина лагодиться до безумовної здачі Франції та до покінчення пасивного опору в Рурщині.

БАВАРСЬКІ ФАШИСТИ ГРОЗЯТЬ ПОВСТАННЄМ

БЕРЛІН, 29. серпня. — Федеральний уряд має певні дані, що баварські фашисти збираються до великого повстання на день 2. вересня, якого цілю є відорвати Баварію від решти німецької держави.

Федеральний уряд приготовляється на всяку евентуальність.

ҐЕНЕРАЛ УПЕВНЯЄ ФРАНЦІЮ ПРО ПРИХИЛЬНІСТЬ АМЕРИКИ

ПАРИЖ, 29. серпня. — Французький генерал Гуро, що недавно обіздив Злучені Держави, заявив, що Злучені Держави піддержують французьку політику та взагалі мають до Франції необмежену симпатію.

БОЛЬШЕВИКИ БОЯТЬСЯ НОВОЇ ВІЙНИ

МОСКВА, 29. серпня. — Московський совет приняв нині резолюцію, в котрій закликує большевицький уряд, щоби він вжив всіх способів, щоби не дати теперішним відносинам в Німеччині розвинутися в нову світову війну, в якій аліянти моглиби ужити Німеччини за базу (основу) до нападу на Росію.

Резолюцію предложив комісар Радек, котрий виголосив в тій справі реферат, стараючися виказати в ньому, що антанта хоче захопити Німечину або з неї починати війну проти Росії.

НАЇВНА МОСКОВСЬКА ІНТРИҐА

МОСКВА, 29. серпня. — Московський большевицький орган „Ізвестія", пишучи про остров Вранґля, який буцімто належить до Росії, зазначує, що Англія та Злучені Держави підносять до нього свої претенсії.

ВИСЛІД ВИБОРІВ В ІРЛЯНДІЇ ЗА ТИМЧАСОВИМ УРЯДОМ

ДАБЛИН, 29. серпня. — Хоча обчисленне голосів, відданих при позавчорашних виборах, ще не покінчилося, вже видно, що теперішний уряд відніс значну побіду при виборах. Всі члени міністерського кабінету дістали поважну скількість голосів, а урядова партія дістала поважне число місць в айриськім парляменті.

ПРИГОТОВЛЯЮТЬСЯ ДО ВІЙНИ

ПАРИЖ, 29. серпня. — Французькі авіятичні урядники роблять тепер проби з новим моделем літака, який цілий збудований з металю, може унести 6 машинових крісів та дві скорострільні гармати. Проби показали, що машина піднеслася у воздух, як її наложено на крила вагу 66,000 фунтів. Має вона чотири мотори, з котрих кождий має сили 250 парових коний. Може вона унести топлива на 7 годин та їхати зі скоростю 115 миль на годину.

"SVOBODA" [illegible]
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		[illegible] число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

[illegible] 10 центів.
Телефон „Свободи" 593 Montgomery. [illegible] 1533 Montgomery.
[illegible] редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише за т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ОБРАЗОК ПОЛЬСЬКОГО ЗНУЩАННЯ.

Поданий нами у вчерашньому числі спис наглих внесків, які в польському соймі в Варшаві внесли українські посли, обєднані в Український Клюб, заслугує на увагу.

Спис сей, який перечисляє наглі внески за коротких вісім місяців, показує, що українські посли з Волині, Холмщини та Полісся добре працюють для добра нашого народа, обороняючи його проти ляцьких надужить, та що вони скоро проходять школу політичного життя.

Се тільки формально. А що представляє спис по своїй сути? Про що читаємо в ньому?

Читаймо самі заголовки внесків. Про що вони пишуть?

Про релігійні справи: переслідують православних попів, епископів, вірних; забирають церковний маєток; саджають в тюрми, висилюють; забирають православні цвинтарі; парцелюють примусово церковні православні маєтки; і т. д.

Читається про просвітні справи: замикають українські школи; не хочуть отвирати українських семинарій; відмовляють права державности українським ґімназіям; не хочуть признати Українцям університету ні політехніки; і т. п.

Читається про економічні справи: вивласнюванне Українців; забиранне українських маєтків; дика парцеляція; кольонізація української землі польськими кольоністами; земельна спекуляція; і так далі і так далі.

Читається про політичні справи: українських виборців обманюється при виборах; політичні арешти; посли сидять в тюрмах, голодують; і т. д.

Ось такий образ дістається з українських внесків. Образ вірний і повний.

Жаль лишень, що українська іміґрація досі ще не подбала за те, щоби отсей вірний і повний образ положення українського народа під польською неволею подати до відома цілому світови. Українські посли в Варшаві сповняють свій обовязок по змозі сил. Повиннаж те саме зробити українська іміґрація.

АРЕШТУВАННЄ МИТРОПОЛИТА ШЕПТИЦЬКОГО.

Вістка про арештованнє митрополита Шептицького польським урядом здивувати може американського кореспондента, якому ніяк не може поміститися в голові, як католицький уряд може арештувати католицького епископа при вступі до своєї епархії та не здивує вона того, кому добре відомі умови, серед яких приходиться жити нашому народови під Польщею.

Здивувати теж може кореспондента американської газети те, що митрополита Шептицького арештували вояки, якими командує його рідний брат, що служить ґенералом в польській армії. Ся сторона факту може бути небажаною тим, які в ненависти до української католицької церкви посувалися так далеко, що намагалися робити Поляка з митрополита Шептицького якраз на тій основі, що його брат є польським ґенералом. Та не буде се ні дивним ні прикрим для того, хто розуміє обставини, серед яких український народ Галичини боротьбою завойовує собі щораз нові верстви населення.

Арештування митрополита Шептицького є дальшим послідовним актом Поляків коло душення всего українського руху. Він показує, що в своїй безмежній заїлости польська злоба не завагалася навіть нарушити релігійні почування українського населення Галичини, арештуючи його релігійного провідника в хвилі приїзду до своїх вірних. Про польську злобу свідчить найкраще вона сама, коли вона винує митрополита Шептицького за пикетованнє польського консуляту в Ню Йорку, хоча Ліґа Американських Горожан Українського Походження в Ню Йорку явно й славно взяла на себе авторство та відвічальність за ті демонстрації.

Не значить се, що польський уряд справді сам вірить в закиди, пороблені митрополитови. Він певно вживає демонтрацій українських іміґрантів в Злучених Державах за покришку для своєї пімсти за те, що митрополит Шептицький не захотів підписати предложеного польським урядом заклику до українського населення в користь польської влади, бо власне тою відмовою та тим, що він вибрався до Галичини без дозволу Польщі, митрополит показав світови, що він як голова уніятської церкви стоїть на становищи, що українське населеннє Галичини не має обовязку до вірности наїзничій польській державі, бо се населеннє не хоче належати до польської держави, бо воно бажає мати власну державу. В той спосіб найвисший голова церкви, що обєднує подавляючу більшість населення краю, задокументував перед світом державно-національну волю сього населення. І за те така велика лють огорнула Польщу, і за те митрополита стрінула злобна пімста польського уряду.

І як в усіх других случаях, так і в сьому, безмежна лють показує безмежну глупоту й безмежне безсильство. Для нас воно доказом, що Польща почувається дуже слабою, коли вона пускається на таку злобну пімсту на старій, недугою зломаній людині. Для нас се доказом, що польську владу огортає вже те нездержливе божевілле, яке огортає всіх тих, кого доля засудила на смерть.

ПЕРЕД ЗАГАЛЬНИМИ ЗБОРАМИ СОЮЗА НАЦІЙ.

(Від власного кореспондента).

Дня 3. вересня починаються в Женеві щорічні загальні збори Союза Націй.

Почавши від 1920 р., кожді загальні збори Союза Націй займалися галицькою справою. З яким успіхом, — знаєте. Рада Союза Націй своєю ухвалою з лютого 1921 р. ствердила, що Галичина не належить до Польщі, що її сувереном є головні держави антанти, а Польща є тільки військовим окупантом Галичини. А загальні збори Союза Націй в 1921 і 1922 р. признали конечність негайного вирішення галицької справи.

Тепер галицька справа, як взагалі справа всіх українських земель, які завоювала Польща, — вирішена рішеннєм Ради Амбасадорів з 14. марта 1923 р. Вирішена — для головних держав антанти і для Польщі, **але ніколи для українського народу!**

І тому вона мусить бути поставлена перед сьогорічні загальні збори Союза Націй, без огляду на вигляди, які її там ждуть.

Бо доки українські землі знаходяться в польській неволі, мусимо при кождій нагоді пригадувати світови, що український нарід не помирився і не помириться з польською неволею.

Отже й сього року мусимо пригадати загальним зборам Союза Націй, що рішення Ради Амбасадорів не є для українського народу ніяке рішення. мусимо поставити перед очи Союза Націй той злочин, який Польща за благословенням головних держав антанти сповнила на українськім народі.

Обовязок поставлення справи поневолення українських земель Польщею перед загальні збори Союза Націй належить передовсім до того чинника, який доси виступав перед Союзом Націй як речник державности західно-українських земель і їх боротьби за визволення зпід Польщі, себто до президента Української Національної Ради.

Та щоби його акція мала успіх, треба, щоби її підперли всі чинники, які доси стояли в боротьбі проти польської окупації. Сі чинники — се край і заморська еміґрація.

Край — бо власне на нього налягає польська неволя і кождий протест проти неї мусить бути висловом його волі.

Заморська еміґрація, — бо вона дає боротьбі за визволення з польського ярма моральну силу, зазначуючи, що кождий Українець, хоч би жив далеко від поневоленого рідного краю і не відчував безпосередно на собі польської неволі, стає до боротьби проти неї.

Власне перед загальними зборами Союза Націй акція заморської еміґрації мала доси велике значіння. Коли на останніх зборах представник Канади виступив як речник галицької справи, то зазначив, що робить се з огляду на домагання Українців, канадійських громадян.

Як попередніх років, так і тепер загальні збори Союза Націй повинні почути також протест української заморської еміґрації проти поневолення українських земель Польщею.

Сей протест повинен обнимати отсі справи:

Перше всего треба вказати на те, що рішення Ради Амбасадорів з 14. марта 1923 р. є зломанням права самовизначення народів, а що-до Галичини також зломанням зобовязання, яке дала населенню Галичини Найвисша Рада, обіцюючи йому в своїм рішенню з 25. червня 1919 р. дати змогу виконати право самовизначення.

Далі треба вказати на те, що український нарід під Польщею не має ніякої охорони свого національного істнування.

Про самоуправу Галичини, про яку згадує рішення Ради Амбасадорів, Польща зовсім не думає.

Договір про охорону національних меншостий, заключений між головними державами антанти й Польщею в Версаю 28. червня 1919 р. ніякої охорони українському народови дати не міг би навіть в тім випадку, якби Польща його виконувала. Бо сей договір мав на увазі Польщу в етноґрафічних межах, тільки з незначними національними меншостями. Отже він не може бути охороною для 8-міліонового українського населення на території, яка своєю величиною перевисшає неодну европейську державу.

При тім Польща навіть сього договору не виконує.

В кінці треба вказати на те, що коли Союз Націй не хоче чи не може направити кривди, заподіяної українському народови відданням його в польську неволю, то на сході Европи не буде мира, бо український нарід не спочине, доки не визволиться зпід Польщі.

Отсе ті моменти, які повинні знаходитися в протестах наших заморських братів, звернених до загальних зборів Союза Націй.

Може хто запитає: На що все те? Адже Союз Націй, в якім верховодять головні держави антанти, не виступить проти рішення Ради Амбасадорів, а якби й виступив, то не має сили змінити його.

Се — правда!

Але правда також, що коли-б ми перед Союзом Націй не піднесли свого голосу проти поневолення українських земель Польщею, то політичний світ подумав би, що ми помирилися з польською неволею, що наша справа справді „вирішена".

До сього ми допустити не сміємо.

І правда також, що одним з елементів сили нації є також обзнакомлення міжнародного політичного світа з її змаганнями і симпатії до тих змагань. Тому не сміємо занедбати ніякої нагоди, щоби пригадати світови нашу справу.

Очевидно, найліпше було би, коли-б ми могли се зробити оружним виступом і викиненням польського ворога з нашої землі. **Той час прийде.** А поки що підготовляймо його, щоб тоді, коли світ почує гук українських гармат, звернених проти польського ворога, він став по нашім боці.

Берлін, 9. серпня, 1923.

Др. Михайло Лозинський.

УКРАЇНСЬКИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ ЗЇЗД В ДАНЦІҐУ

Перший раз мав я нагоду брати участь у великому українському конґресі — це на першому звичайному зїзді Українського Студентського Центральною Союза західніх земель України та еміґрації, який відбувся з Данціґу від 10. до 18. липня ц. р.

Делеґації начали прибувати вже 9-го липня до Данціґу, а саме представники ріжних студетньких орґанізацій — членів ЦКСУС-а. А 10. липня о 9. год. в ранці торжественно відкрито Зїзд.

Ряд промов... Привітання запрошено делеґата німецького студенства та відчитання привітних телеґрам. Відчитано лісту делеґацій та стверджують мандати: „Профорус" — Львів, „Союз" Варшава, „Основа" — Данціґ, "Спілка" — Німеччина, „Прага I", „Прага II", "Прага III", „Прага IV", Подебради, ‚Січ" — Відень, „Січ" — Грац, "Каменярі" — Леобен, Пршібрам... — зїхалися представники українського студенства цілої центральної Европи та західних Земель України, щоб провірити дотеперішний спосіб поступовання, та підшукати нових методів боротьби за своє істнування та свої Високі Школи на будуче.

Другого дня нарад явився на засідання Ректор Данціґської Техніки Ґерґордт де Ґонґе і в щирих словах привитав Конґрес та бажав йому успіхів в праці. Третього дня нарад Представник Н. Н. Р. п. Полк, К. Павлюк, почесний член „Основи" в Данціґу, який тільки що повернув з закордону, мав нагоду також звернутися до зїзду з закликом згоди і єдности в праці для дорогої Батьківщини. Того-ж ще дня члени делеґацій зложили шану усім героям упавшим за волю України на панахиді відправленій в домівці „Основи".

Ряд резолюцій, ухвалених на конґресі — це реальний вислід нарад. Резолюції ці стверджують ще раз непохитну поставу свого студентства заступленого на конґресі в боротьбі за луїшне право кожної нації — право на власну Високу Школу. Резолюції ті вказують на те, що на чужині в Чехословацькій Республіці істнують і розвиваються три Високі Українські Школи, коли в той сам час на наших рідних землях, окупованих Польщею українські Високі Школи через переслідування з боку Поляків і польських властий мусять вести нелеґально свою діяльність.

Біда єднає людий. Всі дискусії конґресу виказали як добре розуміє українське студенство вагу одноцільною поступовання. Кожний делеґат, які булиб його партійні переконання, був в першій мірі Українцем і українським студентом. Усіх лучила одна велика ідея — нести маральну поміч Вітчині і матеріяльну тим товаришам, що опинилися без средств для життя на чужині. А також є дуже богато... У всіх звітах з місць червоною ниткою значила нужда українського студента своз немилосердне пятно. — В Данціґу він кидав студії, щоб на фабриках машин здобути собі мінімум еґзистенції, у Варшаві борються в розпуці о кожний кусник хліба, в Німеччині серед страшних відносин примірають майже голодом; ще гірше у Відні, Граці і т. д.......

Коли проглянутись відносинам, серед яких працюють студентські громади в Галичині та Буковині, в Букарешті, Будапешті а передовсім в Югославії, та коли возьмемо під увагу. що українське студенство в тих осередках муить боротися о леґалнє істновання своїх гуртів та зносити цілий ряд нечуваних та не імовірних переслідувань плоітичних, — то мусимо признати, що наше студенство сповняє совісно ті завдання, що тяжать на ньому.

І треба мені зазначити ще один момент дуже важний для укр. студ. під теперішню хвилю — а саме — що Зїзд виказав повну однозгідність краєвого студенства у питаннях станового студенства характеру.

Трудно виказати неґативи студентського життя, бо їх трудно після зїзду дошукатися. Може одиноким тут відемним фактом, — це нездорові відносини в бувщій Укр. Академічній Громаді в Празі, котрі, однак, вже зникли через те, що дві ґрупи пражського студенства відділилися від вище згаданої Громади і тепер усі три ґрупи мають змогу незалежно від себе в повній згоді працювати.

В середу 19. липня опустили делеґації гостинний Данціґ несучи своїм громадам, розкиненим по всім закутинам Европи, вістку про нове скріплення української центральної орґанізації, що певно буде великим маральним атутом в їх праці.

Особисто делеґатам спомин з над Балтийського Моря та гарного Данціґа оставлять певно на довго милі враження.—
Данціґ, в липні 1923 р.

Іван Трач, студ. техніки

ПОДЯКА

Маю честь зложити подяку Головному Урядови У. Н. Союза за виплату посмертного по моїм бл. п. мужі в сумі $1000. Зарівнож складаю подяку місцевому урядови за його труди. Желаю як найширшого розвою У. Н. С. Тимсамим взиваю всіх Українців щоби належали до своєї найбільшої орґанізації У. Н. Союза. Особливо Вас жінки, взиваю, щобисьте притягали своїх мужів до сеї орґанізації. — Марія Міщук.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ ЩО

Американський віце-конзуль в Константинополи видав публичну заяву, що до 5. червня одержав 2.000 аплікацій від російських горожан бажаючих виїхати до Злучених Держав? З сього числа він не зможе візувати пашпорти для більше як 400 осіб. Чи Ви знаєте, що Гелмар турецькі цигаретки виробляються фабрикантами найвисшого рода турецьких цигареток у світі?

ІСТОРІЯ ПОВТОРЯЄТЬСЯ...

Ще так недавні часи. На Сході істнувала імперія Романових, а Варшава була столицею країни, яка офіціяльно називалася „Привислянський Край". Ціла машина державна працювала в цій країні, щоби її якнайосновнійше „зуніфікувати". Не тільки зовнішно, а й внутрішно. І тоді варшавський університет був одним з русифікаторських центрів. Польська академічна молодь збойкотувала цей університет. Масово прокрадалася за кордон, в першу чергу до Австрії. Офіціяльні політики ласилися біля тронів Романових, Габсбурґів, Гоґенцолернів. Польська офіціяльна політика стояла під знаком трильоялізму. Сьогоднішні Ґарбскі били поклони в Петрограді, Ґломбіньскі у Відни, Сейди в Берліні.

Як результат світової війни, завдяки щасливому збігови обставин повстала Польща. Сьогодні її міністром освіти б. австрійська ексцеленція — п. Ґломбіньскі.

Історія повторяється...

Від чотирох літ українська академічна молодь прокрадається за кордон, щоби там на чеських і німецьких високих школах здобувати знання. А ті, яким годі видістатися поза межі, стережені польськими штиками, власними зусиллями, завдяки жертвенности суспільности і американської еміґрації — здвигнули святиню науки: Українські Високі Школи у Львові. І здобувають знання на приватних Українських Високих Школах, яким не можна вийти на світло дневне. За ними стежить зорке око поліції.

Українська академічна молодь здобуває знання в катакомбах. Картини, які пригадують перших християн.

Перед українською молодю замкнено двері польського університету. Вона здвигнула свій власний у катакомбах. Бо великою силою є — жажда знання. І треба зазначити з гордістю: професори Українських Високих Шкіл з самозапереченням працювали, посвячуючи увесь вільний від праці на хліб насущний час — викладам на університеті і політехніці, мимо всіх сикатур, з якими доводилося їм майже щоденно зустрічатись. І треба з гордістю піднести: молодь вчилася, засукавши рукави, мимо всіх перепон, які доводилося їй поборювати. На заграничних Високих Школах наші Високі Школи здобули собі вже добре імя. Студенти, які переходять зі Львова до Високих Шкіл чеських чи німецьких, мають там репутацію добре підготованих.

Хтож є ці наші студенти? Головним чином — це старшини героїчної Галицької Армії, які своїми молодими ногами протоптали далекі шляхи від Карпат поза Дніпро. Їхні юнацькі літа — це горіння на жертвеннику Вітчини. Сповнивши до кінця свій жовнірський обовязок в сторону державности України, вони — та їхні молодші товариші кинулися здобувати знання, щоби колись, коли прийде слушний час, знову віддати себе на службу Батьківщині. І прокрадалися з широких просторів України, залятих чужою навалою, прокрадалися з таборів полонених та інтернованих поза межі Рідного Краю, щоби там доповнювати своє образування, а ті, яким довелося остатись в краю, йдучи за наказом моменту — створили при помочі тяжко долею битої суспільности українську святиню науки у Львові. І за це платили і платять найактивнійші їхні товариші особистою свободою. Скільки їх вже пересиділося по тюрмах! Богато ще й досі там томиться. І сиділи по тюрмах не тільки студенти, а й їхні професори, та старші громадські діячі.

Нагінка на Українські Високі Школи з боку власть імущих з приходом до влади в Польщі правих елементів щораз більш зростає. Між довіря вшехпольського табору — воєвода Ґрабовскі заборонив недавно оснування Кураторії У. В. Ш. Значить, ця інституція не може вийти на світло денне.

Під датою 11. липня другий виконавець директив вшехпольської маґістратури — львівський шкільний куратор п. Собіньскі на доручення міністра освіти Ґломбіньского видав приказ, яким заборонює професорам ґімназійним вчити студентів Українських Вищих Шкіл і загрожує дисциплінарними карами.

Практика останніх місяців показує, що фактичним ідеольоґом походу на українське шкільництво являється не хто инший — а україножер Прушиньскі, який у своїй ненависти до всего, що українське, доходить до божевілля. Він перший підніс у „Слові Польскім" справу скасування слова: український — по школах і перехрещення Українців на Русинів. І сьогодня офіціяльно окремим указом по школах скасовано слова: Україна, український, а замісць них заведено: Малопольска, русіньскі. В „Слові Польскім" з 6. серпня с. р. цей божевільний маняк в статті п. з. „Унуверситет рускі" пропонує скасувати взагалі українську мову та взагалі українське шкільництво.

Досвід показує, що божевільні вибрики п. Прушиньского здобувають апробату, а його україножерні маячення здійснюються відповідними приказами. Постава п. Ґломбіньского в соймі до наглих внесків Українського Клюбу в справі українського шкільництва і отсей високок Прушиньского в „Слові Польскім" кажуть нам числитися зі скріпленням походу проти Українських Високих Шкіл і середнього шкільництва.

Українська суспільність мусить приготовитися до якнайінтензивнійшого реаґування проти сього походу. І реаґувати мусять не самі студенти, не окремі ґрупи, не одиниці, а ціла суспільність без огляду на кляси і партійні переконання. І реаґувати мусять так, як до сього примушує противник.

А історія повторяється... Помилки мстяться.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

КЛІВЛЕНД, О. Бр. св. Василія Вел. від. 364 повідомляе, що надзвичайний мітинг відбудеться о 7. годині вечером в суботу, 1. вересня в гали Укр. читальні під ч. 2824 Іст 92-га ул. (Бакайровд). На порядку нарад суть дуже важні справи. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — М. Бурко, предс.; І. Сподар, секр.

КЛИФТОН, Н. ДЖ. Тов. Українська Січ, від. 182, повідомляе, що звичайний мітинг відбудеться о 2. годині пополудни в неділю 9. вересня в гали Укр. Школи під ч. 212 Президент ул. На порядку нарад є товариські справи до полагодження. Будесь принимати нових членів до Січи і до У. Н. Союза після статута. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. —Д. Лещишин, пр.; М. Пипюк, секр.

ФАРРЕЛ, ПА. Бр. св. Петра і Павла, від. 285 повідомляе своїх членів, що звичайний мітинг відбудеться в неділю, 9. вересня точно о 2. годині попол. в гали де звичайно. Прийдіть всі як оден на означений час, бо будемо мати дуже важні справи до полагодження. — Уряд.

СПИС ІНТЕРПЕЛЯЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО КЛЮБУ

Число порядку, коли внесено і зміст.

1. 23/I. Інтерп. до Мін. Роб. Публ. в справі відібрания від селян с. Микуличи, Волод. пов. дерева на будівлю.
2. 26/I. До п. Міністра Внутрішних справ з приводу ґвалтів на православними Українцями в Холмі і Колках за те, що вони працювали в католицькі свята.
3. 10/II. В справі обисків у Українців в Тернополі.
4. 10/II. В справі ґвалту над церквою в Верехаиях на Томашивщині.
5. 10/II. В справі порядків в арештах в Тарнополю.
6. 10/II. В справі ґвалтових арештовань людности в м. Ковлю.
7. 10/II. До Міністра Зелізниць в справі безправного звільнення з служби працьовників желізнодорож. не польської народности.
8. 10/II. В справі надужиття влади старостою Рівенським п. Наумана.
9. 16/II. В справі поґвалчення виборів до Соймику повітового в Володимирі.
10. 16/II. В справі поґвалчення виборів до Соймику повітового Седмице.
11. 16/II. В справі примусового навчання дітей православних рим. кат. релігії.
12. 1/III. Безправн. забрания шкільних будинків для цілей військових.
13. 3/III. В справі каригідних надужить Дубенськ. старости і ґмінних урядовців в Дубенськ. повіті.
14. 3/III. В справі переслідування укр. преси на Волині.
15. 6/III. В справі відмови в деґаліз. статуту Просвіти в Горохові.
16. 6/III. В справі недопущення укр. мови в судах Холма, Волиня, Полісся й Підляша.
17. 6/III. Покривдження нар. учит. Рачинського з Галичини.
18. 8/III. Про надужиття бурґомістра м. Костополя і панивного заховання її Уряду Старости Рівенськ. до тих надужить.
19. 14/III. Безправного заему приватних мешкальних домів державною поліцією на поміщення своїх постерунків.
20. 14/III. В справі безправної юстифікації 2 укр. і 1 селянина з Чарнеліц через одділ військовий в Чарнелиці.
21. 14/III. В справі брутального обходження військового відділу в Городенці з мешканцями с. Семаківці.
22. 14/III. В справі звільнення зі служби в надлісництві Острожськім урядовців народности української.
24. 15/III. В справі нарушения приватної власности через Радомську Дирекцію Колеї Желізних.
24. 20/III. В справі поґвалчення вільности слова, загварантованого Констит.
25. 20/III. В справі поґвалчення Інспектором шкіл. на повіт Рівне, права власности школи украніської в с. Великі Житинь, м. Клястинь, пов. Рівне.
26. 20/III. До Мін. Освіти і Внутр. Справ в справі неправного одібрання бурґомістром м. Острога на Волині українського церковного будинку шкільного на польську школу.
27. 12/IV. До Мін. Внутр. Справ і Справедливости в справі переслідув. укр. преси в Галичині.
28. 12/V. До М. Внутр. Справ в справі конфіскати статей в українських часописях.
29. 12/V. До През. Ради Мін., Мін. Внутр. Справ і Військових в справі реквіз. будинків укр. товариств в Тарнополі військовою владою.
30. 12/V. До Мін. Внутр. Справ в справі безправного забирания українських шкільних будинків і приватних на військові цілі.
31. 12/IV. До Мін. Внутр. Справ і Справедливости в справі масових арештовань української інтелігенції і селян в повітах Тарнополю, Збаражу, Скалаті і Трембовлі.
32. 17/VI. До Мін. Внутр. Справ в справі постійних конфіскат української преси.
33. 17/IV. До Мін. Справ Військових в справі забрання фортепяна у т-ва Тарноп. Боян.
34. 24/III. До Мін. Внутр. Справ в справі переслідування преси укр.
35. 24/III. До Мін. Внутр. Справ в справі позбавлення Українців вільности друку загварантованої Польською конституцією.
36. 12/IV. До Мін. Справедливости в справі відносин пануючих в вязниці при Окружному Суді в Тарнополі.
37. 17/IV. До Мін. Внутр. Справ і Війск. в справі реквізиції будинків укр. товариств в Тарнополі владою польською.
38. 21/IV. До Мін. Війск. Справ в справі неп. авн. забрання приватних річей п. Єліяша Салагуба військовою владою.
39. 21/IV. До Мін. Внутр. Справ в справі надужиття влади аспірантом Інспекційним Любл. поліції Владиславом Кацупером і невластивого заховання до людности укр. старости Холмського і Фіялковського.
40. 21/IV. До През. Ради Мін. і Мін. Справ Внутр. в справі реквізиції Рівенськім Старостwом будинків Соймику повітового власности б. Земства.
41. 18/V. До п. Міністрів Справедливости і Внутр. Справ в справі переслідування преси на Волині.
42. 18V/. До Мін. Внутр. Справ і Військових в справі неправної реквізиції салі Народного Дому в Калуші на цілі військові.
43. 18/V. До Мін. Внутр. Справ в справі конфіскати Укріанського Життя, Жала і Укр. Голос.
44. 23/V. До Мін. Освіти в справі учит. сем. ві Львові.
45. 1/VI. До Мін. Внутр. Справ в справі арештовань на Волині людности за святкування робітничого свята 1. травня.
46. 1/VI. До Мін. Справедливости в справі масових арештовань на Волині.
47. 5/VI. До Мін. Справедливости в справі ненормальних стосунків в судовництві на Волині.
48. 5/VI. До Ради Мін. в справі оружних нападів осадників на людність Волиня.
49. 5/VI. До Мін. Внутр. Справ в справі терори͏зования людности Волинської дефензивою.
50. 9/VI. До Мін. Справедливости в справі процесів проти б. членів Укр. Галицької Армії за чини 1918 і 1919 р. і знущання над ними в тюрмах.
51. 12/VI. До Мін. Рільництва в справі надужить влади при парцеляції земель і приманню на власність уряду земель.
52. 14/VI. До Мін. Справедливости в справі арешту редактора Укр. Життя Матієнко.
53. 14/VI. До Мін. Внутр. Справ в справі поґвалнення старостwом Ков. права уживання укр. мови у урядах.
54. 14/VI. До Мін. Освіти в справі заборони львівським куратором вживать слово „український".
55. 14/VI. До Мін. Внутр. Справ в справі поґвалчення Ковельським Старостою правних приписів що до вживання української мови в державних інституціях.
56. 19/VI. До Мін. Внутр. Справ в справі надужить зі сторони Острїжського Старости.
57. 19/VI. До Мін. Внутр. Справ в справі надужить постерунку поліції державної в с. Несвічу, Чаруковської гм., Луцького повіту.
58. 26/VI. До Міністра Освіти в справі надужить в гм. Рибники, Врезанського повіту.
59. 27/VI. До. Мін. Внутр. Справ в справі брутального обходження коменданта постерунку в Варковичах Дуб., пов. Думбського з мешканцем с. Єзіорани Квіткою Василем.
60. 17/VI. До Мін. Війск. Справ в справі задержання депозитів військовою владою.
61. 24/VII. В справі переслідування преси української.
62. 27/VII. В справі неправдивого і негонорового поступовання офіцерського Клюбу Гарнизонового в Тарнополі і його президента полк. Дуковського до Т-ва Українська Бесіда і Укр. Боян в Тарнополі.
63. 27/VII. В справі арештовання укр. молоді в Тарнополі і околиці в звязку з провокаційною діяльністю Гната Мельника.
64. 27/VII. В справі розстрілу без суду Івана Бенцала з Тарнополя в вересню 1920 року з розсказу пор. Йосифа Глязуба.
65. 27/VII. В справі реквізиції військовою владою будинків українських товариств в Тарнополю.
66. 27/VII. В справі безправного заняття читальні Просвіти в Малишовцах і розвязання загального зібрання тогож товариства 17. червня 1923 р. комендантом поліції Владиславом Урбаніком.
67. 27/VII. В справі надужить пор. Антоневича і вахм. Козюркевича 24. полку уланів.
68. 27/VII. В справі самовільного поґвалчення устави Конституції Воєвідством Львівським.
69. 28/VII. В справі знущання ком. поліції в Ворковичах, Дуб. повіту п. Дембського над мешканцем кол. Зинівка Ольшевським.
70. 1/VIII. В справі надужить і хаотичної господарки Уряду ґміни Берестечко на Волині.
71. 2/VIII. В справі конфіскати гaзети Селянська Правда в Луцьку.
72. 2/VIII. В справі невиконання П. К. У. на Волині тимчасової устави про обовязкову військову службу.

ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ

МАВРА ЙОКАЯ.

(Переклад з мадярського)

ПЕРШИЙ ТОМ.

ТРЕТИЙ ТОМ.

(49)

„Я не можу уявити себе в такім становищі," промовив Іван; „я не ображаю нікого нарочито. Коли-ж я роблю це проти своеї волі, я досить серйозний для того, щоб попросити ображеного о вибачення. Ніхто не мае нагоди образити мою честь, а коли-б він це зробив, я покликався би на всіх тих, що мене знають, і горе мені, колиб цей форум мене не виправдав."

„А що коли образять того, кого ти любиш?"

„Я не маю нікого, когоб я особливо любив."

На цім нитка дискусії обірвалась.

І всеж е особа, яку він особливо любить.

Після вечері ще при столі маркіз Саліста довів йому, що е хтось особливо дорогий його серцю.

Маркіз почав оповідати Анґелі про події революційного походу і страшенно пересаджував. Він був тоді надпоручником кірасирів. Якіж спустошення робив він між гузарами! З двадцятьма чоловіками погнав він при Ісазеґо цілий полк леґелівських гузарів, а при Альсені вибив він гузарів Вільгельма до останнього чоловіка.

Жадна риса не порушилась на обличчю Івана. Навіть Анґелі було забагато цеї хвалькуватости і пониження угорської зброї, і дивлячись просто на Івана вона спитала: „Це все правда?"

Іван порушив плечима.

„Як мав би я бідний, підземний гірник, знати, що діється на поверхні славетної землі.55

Анґеля могла бути спокійна за нього. Це фільозоф, відносно якого не треба боятися, що він потрапить у вогонь.

Коли товариство розійшлось по вечері, ґраф Стефан, ґрафиня Тойделінда і декілько пань пійшли назад до сальону. Гарне світло місяця падало скрізь наріжне вікно, і в той час як ґрафиня Тойделінда ґрала на фортепяно, Анґеля зійшлась на хвилинку з Іваном.

„Я повертаю вам вашу грудну шпильку," промовила вона, „в народі вірять, що добрі приятелі не повинні дарувати один другому гострі чи ріжучі предмети, бо це шкодить приязні."

„Але народне повіря," промовив Іван, „дае і засіб, що нищить ці злі чари, а саме, обидва повинні сміятися з подарунка."

„Ах! тому ви сміялися, коли я говорила про залізні цвяхи! Отже візьміть вашу шпильку назад і усміхнемося — з суевіря."

І вони усміхнулись один одному з суевіря.

Тоді контеса Анґеля вийшла на бальком на раду до повітря теплого майського вечора.

Ґраф Едмунд пообіцяв їй ще сьогодня вечером повідомити її про дальший розвиток жарту.

Товариство панів ще довго не йшло спати; справжне життя е для них вночи.

Місяць зійшов понад верхівями тополь, коли Анґеля почула кроки ґрафа Едмунда, який вийшовши з сальону наближався до дверей бальконy.

В сальоні все ще звучало піяніно. Вони могли говорити.

„Ну що трапилось?" запитала Анґеля.

„З нашою дурничкою ми зробили добру дурницю," промовив подражнено ґраф Едмунд.

„Як?"

„От слухай. Я не повинен би був про це говорити, але становище таке, що я не можу його перед тобою затаїти. Ми поводились так, як я тобі сказав. Коли ми прийшли в мужеський сальон, ми почали жарт. Хтось почав говорити про те, як приемно, що ти тепер в Угорщині."

„Ах! це була дурниця!" скрикнула Анґеля гнівно.

„Я знаю, що це була дурниця. Тепер я знаю вже також це. Розум приходить кождому по помилці."

„Для чого ви вмішали мое імя? Я цього не дозволяла."

„Це так, але мужеські товариства мають вже цей злий звичай, що вони не просять наперед інтересну даму о дозвіл говорити про неї. Якраз мені як твойому кузену було полишено протестувати проти кождої балаканини в звязку з твоїм іменем; і коли Саліста скаже, він знае, що ти перебуваеш тут тепер задля гарних очей одної людини, тоді я мав би заборонити йому висловлюватись з цього приводу, і про це ми хотіли почати суперечку."

„Ах! це-ж дитяче студентське штукарство!" промовила Анґеля, тремтячи від гніву.

„Булоб ще добре колиб з цього не вийшло нічого иньшого як студентський жарт. Я-ж тобі казав, що ми готуемо маленьку дурничку, і ти відповіла на це: добре; але з цього зробилось щось цілком инше, ніж ми хотіли. Беренд сидів при шаховім столі проти Салісти; Саліста стояв спершись о камінь. Коли Саліста сказав: я знаю яка пара очей звабила гарну контесу з Відня сюди. Беренд кинув йому рантом в обличчя слова: це брехня! ранійше ніж я мав час відповісти."

„Ах!" скрикнула Анґеля і електричне тремтіння пробігло по її нервах.

„Ми скочили перестрашені. Жарт звернув на злий шлях. Саліста зблід. Він на це не числив. „Пане!" промовив він до Беренда, „візьміть це слово назад; це слово не казав мені ще ніхто в цілім моїм житті."

„А Беренд?" запитала Анґеля, хапаючи ґрафа Едмунда за руку.

„Беренд встав від столу і відповів спокійним і зимним тоном: можливо, що ви досі ще ніколи не давали приводу до цього слова; але тепер ви збрехали! По цім він псокійно вийшов з кімнати."

Едмунд мав почуття, ніби Анґеля хтіла роздушити йому руку своїми пальцями. Анґеля могла думати, що там про неї було сказано щось гірше. на що була потрібна така відповідь.

„Я побіг зараз за ним, щоб полагодити справу по доброму. Я здогнав його в передпокою. Там він цілком спокійно повернувся до мене і промовив: милий друже, ти знаеш, що тепер наступае. Я прошу тебе виклич ґрафа Ґезу в моїм імени і будьте в цій афері моїми секундантами. Повідоміть тоді мене, що ви постановите. Решта ваша справа. Тим самим він накинув мені ролю, яка була призначена йому і тепер я його секундант, а він дуелянт. Я хтів приперти його до стіни, і запитав його що дае йому право кидати комусь рукавицю в обороні контеси Анґелі. На це він відповів: обовязок кождого джентельмена виступити в обороні дами, гостем якої він е; відповідь була з лицарської точки погляду цілком коректна; але вона дуже сильно відхиляеться від поглядів фільозофа, який говорить: я не маю нікого в світі, за кого я мав би битися."

Анґеля впала в крісло.

„О яку страшну дурницю зробили ми всі! Ні! цей двобій не повинен відбутися. Я забороняю вам це."

„Мені було-б дуже приемно, колиб ти знала засіб заборонити це."

„Я поговорю зараз з Берендом."

„Це неможливо. Зараз по тім, як він полишив мене, він пійшов додолу, наказати запрягати. Чуеш ти, як виїхав віз? Ґеза поїхав з ним, і ми четверо поїдемо зараз слідом за ними. Такі річи не можна полагоджувати в чужім домі. Це бувае так лише на сцені. Противники мусять чекати в своїм власнім мешканню, що ми рішимо відносно їх."

„Але мій Боже! я не хочу, щоб це сталося! Я поговорю з дядьком Стефаном."

(Дальше буде.)

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ДОПИСІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На поміч інвалідам.

Українська Жіноча Громада в Ню Йорку подає до відома всім інтересуючимся, що починає наново працю для українських повоєнних інвалідів. Подаємо рівнож до відома, що „Жіноча Громада" вже має свій власний льокаль при семій улици ч. 30 перший поверх. При сій нагоді кличем до всіх Українок в Ню Йорку і околиці вступати громадно в члени Української Жіночої Громади. Ціль товариства є дуже велична і повинна мати прихильним цілий український загал. Вони, наші борці, не жаліли нічого, ні маєтку, ні крови в обороні Вітчини. Не жаліймож хвильки часу для улекшення їх життя тоді, коли вони стали немічними. Досить вже, щоб простягали руку по милостиню. Ми самі даймо поміч там, де вона так дуже потрібна. Без ріжниці поглядів, кождий повинен причинитись до сего діла. „Жіноча Громада" помагає всім, кому лиш довелось вернути з полк немічним колікою. Головно українське жіноцтво повинно зрозуміти нашу задачу. Як рівнож українські мужі не повинні збороняти своїм жінкам, коли в них є охота до праці. Це не є розривка, це не вимагає великої суми гроша. На сім і дім не потерпить, бо стратить лиш оден або два вечері в тижни. Горніться проте громадно в ряди „Жіночої Громади". Товариство відограє перше в сезоні представлення дня 2-го вересня п. н. „Проклята Доня". Штука дуже інтересна. По представленню танці. Явіться всі, хто памятає ще недавне минуле і те горе що остало для тих, котрі не всилі собі заробити.

ЗА ВИДІЛ „ЖІНОЧОЇ ГРОМАДИ":

С. А Брагамовська, предс.; **П. Дембіцька,** секр.; **А. Куликова,** касиерка.

—o—

РЕНКІН, ПА.

І у нас ще есть теплі серця.

Бр. св. Григорія, від. 24. У. Н. С. устроювало баль 4. серпня. Малисьмо дорогого гостя з Пітсбурга, д. Василя Шабатуру. На перерві виголосив щирих кілька слів про положенне рідної школи в старім краю і попросив гостий о жертву. Занялися збіркою пані Туркевич і пані Глова. Жертвували: Федор Семко 2.00; І. Цьокан 1.50; по 1.00: В. Шабатура, М. Борко, І. Бенецький, А. Белко, С. Озарчук, М. Туркевич, С. Савчин, О. Глова, В. Мацькевич, А. Кушнір, И. Боришкевич, А. Буярин, Г. Буярин; по 50 ц.: Ю. Футрик, М. Клодзінський, Г. Мічиховський, В. Довбуш, Д. Оринич, В. Кушнір, Г. Озарчук; І. Охота 25 ц.; разом $20.25.

В імени Рідної Школи складаю щиру подяку за щиру промову дорогому гостеви В. Шабатурі і паням М. Туркевич і М. Глова, що занялися збіркою. А всім жертводавцям щире спасибі за те, що дбають о школу, бо в школі наша будучність.

До Вас браття і сестри в Ренкін відзиваюся, що то всво замала жертва на таке число Українців. Усіх нас є тут около сотки родин, а коли перейти виказ жертв, то годі Ренкін найти. Дохід з балю був призначений на военні жертви.

З початком сего року зголосилося з 26 членів У. Н. С. 24 платити народний податок. Вже й зложили були $6.50. Однак найшлися противники сему, не то, щоб більше доабирати, але і тим звернули. Тоді ми, що мешкаєм в Бредок, мусілисьмо самі зложити і відослати, бо в товаристві не було кому. Мають величавий прапор і ще хотять ленти справити. Як вийдуть на параду, то аж любо подивитися. А ті, що за сей синожовтий прапор кров проляли, руки, ноги повідривали, по тюрмах конають, по чужих краях поневіряються, всі ті, що держать кріпко свій прапор і не дають його сплямити ворогови, а ви сего не хочете навіть чути. Той може зватися Українцем, котрий піднирає ділом боротьбу з ненаситними ворогами. Маю надію, що нащі Українці в Ренкін зрозуміють, що я написав це не для злоби, але на те, щобисьмо всі, як оден, сповнили свій святий обовязок для рідного краю. Цей обовязок, під тепер, спомагати грішми своїх людий, сиріт і калік а притім усю народну роботу, яка ведеться для добра і визволення України.

І. Цьокан.

—o—

ДІТРОЙТ, МИШ.

Поморянці і всі добрі люди поможіть!

За почином „Зап. Ком. для вдів і сиріт в Поморянах", який завязався був в Ню Йорку, при підмозі американських складок, заснувалося в Поморянах дві інституції, а саме семинар системи фребля і захоронка для сиріт.

Своїми очима бачив я велику роботу, яку роблять ці інституції, коли я приїхав був до краю.

Колиб Ви виділи так, так як я, пожертвованне наших ледий у краю, їх біду, а притім залізну витревалість, щоби побороти усі труднощі, то у Вас вирособи серце від того народнього духа.

З дуже маленьким фондом розпочалося діло. Ой як сміялися Ляхи із початкової роботи! Виставлено стіни, а даху не було защо положити. Глумилася ляшня, „же українська культура нема чим пшикрицьсє".

Памятаю, як я прийшов був до староства в зборові відновлювати мій пашпорт. Староста поглянув на документ тай каже: А, то ви Американець. З Поморян? А як там із тою вашою большевицькою стайнею? Чи ще від дощу не розлетілась?"

Затиснув зуби тай вийшов двір. Такий'єм сердитий на злобного Ляшка, а у серці думаю: Охоби справді була втіха ворогам, якби ненакрита будівля розсипалась!

Вернув годому та, разом з парохом о. Кучкудою, кинулисьмося поміж наших людий, які вернули з Америки. Назбиралисьмо $43.00, в втім і прийшло $300.00 з Комітету Поморян з Нюарку.

Якаж то радість була, не оношу! Пообганяли пекучі довги, кули ми бляху ва $116.00 і насилу поставили дах.

На тих двох інституціях є ще довгу $715.00.

Але наші Поморянці задумали ще й третю добру роботу, а це „Український Дім для Бідних". Усі три інституції з'ужили $1300.00. Подумайте, які малі гроші, а кілько добра!

Коби Ви могли дивитися на публичний виступ наших сиріт із захоронки, Ви не пожалувалиб своєї лепти.

Вони попсувалися кілька разів в 1921 і 1922, а на однім такім діточим святі був і я.

Як ті сироти по наших убитих борцях вийшли на сцену, як враз заспівали мельодійно й тужно то не було такого на сали, яби не плакав. Сотки народу а жзаносилися від плачу.

Пішли відтак деклямації. Колиб Ви чули, як вони говорили ті вірші. Із діточих уст била така сила чуття і любови до України, що мені серце як молотом било.

Вмішався був польський комісар до вих деклямацій, але постава народу була така грізна, що він сів і замовк.

А зараз захоронки вічливо спитався, чи польська цензура доторкуєть і дотоних деклямацій. Почув це народ і став й собі балакати про „польську культуру" такі речі, від яких „пан комісарж" збентежився дорешти.

Не годен Вам описати словами того величного враження, яке зробили на мене отті сиротята з захоронки. Тільки скажу Вам це, що вже підростає покоління, лучше й характерніще, чим ми. Підростають ті, що будуть мати тільки одну любов в серці, а це любов для України!

В Поморянах, у наших людий біда, недістатки. Вони просять в нас помочі, бо мусять просити, бо самі не годні обі порадити.

Я вернув до Дітройт 12. вересня 1922 і розпочав збірку із д. В. Аресеничем і д. В. Будовичем. В Дітройт зібралисьмо $37.50 а в Толідо $10.00. З того післалисьмо $45.00 до Поморян, а решта пішла на оплату.

Тепер пробував знов призбирати дещо, але за 2 тижні зібрав усього $15.00. Всюди збувають мене, якби я для себе жебрав.

Проте звертаюся через „Свободу" до усіх добрих людий і прошу: Поможіть вдовам, сиротам і бідним калікам в Поморянах! Не дайте бути сиротам два рази осиротіченими, коли наша сусільність їм не допоможе.

Тамошний комітет просить хоч о $300.00 від Американців. Як не пішлемо їм цеї лепти, може впасти велике й добре діло.

Посилаймо жертви на руки о. Осипа Кучкуди або Сестри Моніки Болести, настоятельки захоронки.

Не даймо пропасти народній роботі і дітям-сиротам в Поморянах.

А. Крохмальний.

ПЕРШЕ ПОВІТОВЕ ПОЛІТИЧНЕ ВІЧЕ В РУДНАХ.

Судовий рудецький повіт був і перед війною слабо зорганізований і національно освідомлений. В самих Рудках не було майже жадної інтелігенції. Нема тут і українського міщанства. В усіх рудецьких школах мало дітей гр. кат. обряду, тож нема осібного катехита. Вся робота концентрувалась коло „Нарадного Дому" і його директора.

От в такій то ситуації повітовий Комітет трудової партії в Рудках рішив зачати організаційну роботу і вибрав на початок політичне віче в Вощанцях, що відбулося 5. серпня с. р. Народу з Вощанець, Шептич, Канафостів, Угерець вин., Розджалович, Михайлевич, Купнович і ин. сіл околиці було до 500 душ. Староство прислало свого комісаря з 5 жандармами, з котрих двох стояло при президіяльнім столі коло комісаря в повній зброї! Збори отворив д-р Л. Кульчицький, проводив о. Сим. Кульчицький і Юрко Кушнір. Двогодинний політичний реферат виголосив бувший посол о. Ст. Онишкевич. Він нагадав часи світової війни і участь Українців (УСС) в ній, часи революції, нашої держави розказав про причини, чому вона не могла удержатися під напором ворожих сил, часи польської окупації Сх. Галичини і постави нашого народа до конскрипції, данини, виборів, бранки і військової служби, підніс ворожий режім польського правительства і тенденції Сойму упроти Українців особливо від 14. марта с. р. на поли політичнім, шкільничім шкільнім, культурнім і економічнім, завізвав присутних до організації на кождій ділянці народного життя, щоб бути готовим, бо нічо на світі не є вічним і вкінці пояснив в короткі програму і організацію трудової партії. Нарід вислухав реферату дуже уважно і поставлені резолюції, приймив одноголосно.

Опісля д-р Л. Кульчицький виголосив економічний реферат, в котрім звернув особливу увагу на кооперативи, підставу нашого майбутнього нарід. будівництва „з низу". Візвав до організації і напруження всіх вил, щоби змінити некорисні обставини, серед яких жиємо під польською владою.

Повітовий Н. Комітет рішив дальше віча уладжувати і повіт організувати.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ ЩО

недавно приплив до Петрограду німецький корабель привозячи 686 тон американської і египетської бавовни? Російський корабель „Гарібальд" відплив з Петрограду того самого дня з 48.000 фунтів дерева. Чи Ви знаєте, що тютюн вживаний до турецьких цигареток Гелмар є ліпший і файнійший тютюн як вживається до инших цигареток?

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".